

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ ผลของ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่มีต่อการตัดสินใจเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของกองบัญชาการทหารสูงสุด ” เป็นการศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมุ่งศึกษาค้นคว้า เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ในเรื่องกระบวนการและวัฒนธรรมองค์การในด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของกองบัญชาการทหารสูงสุด ตลอดจนการเข้าถึงแหล่งข่าว และการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกองบัญชาการทหารสูงสุด ของผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์รายวัน ภายหลังจากการบังคับใช้ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 อันเป็นกฎหมายที่ให้สิทธิของประชาชนในการได้รับทราบข้อมูล หรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานราชการ และเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มนายทหารที่รับผิดชอบงานด้านข้อมูลข่าวสาร กลุ่มผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์รายวันสายข่าวด้านการทหาร และการศึกษาจากเอกสาร

สำหรับ การนำเสนอผลการวิจัย ในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) โดยการนำเสนอข้อมูล จะแบ่งเป็นประเด็นหลัก ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ

1. คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของกองบัญชาการทหารสูงสุด จำนวน 15 นาย จากจำนวนทั้งสิ้น 18 นาย และผู้ปฏิบัติงาน ด้านข้อมูลข่าวสาร ในกรมกิจการพลเรือน จำนวน 4 นาย รวมทั้งสิ้น 19 นาย โดยจำนวนกลุ่มตัวอย่างในส่วนของ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสารฯ นั้น มีนายทหารบางนายได้ย้ายจากกองบัญชาการทหารสูงสุดไปสังกัดหน่วยอื่น และในขณะที่ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลอยู่นั้น ทางต้นสังกัดยังไม่ได้มีการแต่งตั้งผู้ใดขึ้นมาแทน ผู้วิจัยจึงสัมภาษณ์เฉพาะ คณะกรรมการที่เหลืออยู่ อันประกอบด้วย

- เจ้ากรมข่าวทหาร	ประธานกรรมการ
- ผู้ช่วยเจ้ากรมกำลังพลทหาร	กรรมการ
- ผู้ช่วยเจ้ากรมยุทธการทหาร	กรรมการ
- ผู้ช่วยเจ้ากรมส่งกำลังบำรุงทหาร	กรรมการ

- ผู้ช่วยสำนักงานปลัดบัญชาทหาร กรมการ
- ผู้ช่วยผู้บัญชาการศูนย์รักษาความปลอดภัย กรมการ
- ผู้ช่วยเจ้ากรมสารบรรณทหาร กรมการ
- ผู้ช่วยเจ้ากรมกิจการพลเรือนทหาร กรมการ
- เจ้ากรมการเงินทหาร กรมการ
- ผู้ช่วยเจ้ากรมยุทธบริการ กรมการ
- เจ้ากรมการสนเทศทหาร กรมการ
- ผู้ช่วยผู้บัญชาการสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ กรมการ
- ผู้ช่วยเจ้ากรมยุทธศึกษาทหาร กรมการ
- ผู้ช่วยเจ้ากรมข่าวทหาร กรมการ และ เลขานุการ
- ผู้อำนวยการกองรักษาความปลอดภัย กรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นอกจากนี้ ยังได้สัมภาษณ์ ผู้อำนวยการ กองสารนิเทศ และผู้ปฏิบัติงานด้านข้อมูลข่าวสาร ในกองสารสนเทศ กรมกิจการพลเรือนทหาร จำนวน 3 นาย

- ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผน กรมกิจการพลเรือนทหาร

- ผู้อำนวยการกองรักษาความปลอดภัย กรมข่าวทหาร ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานทางด้านข้อมูลข่าวสารภายในประเทศ โดยบุคคลผู้นี้ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ ใน 2 บทบาท คือ บทบาทของผู้ผู้อำนวยการกองรักษาความปลอดภัย ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบงานด้านข่าวสารในประเทศ และอีกบทบาทหนึ่งคือ กรมการและผู้ช่วยเลขานุการ สำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของรัฐบาลทหารสูงสุด

2. กลุ่มผู้สื่อข่าว หนังสือพิมพ์รายวัน สายข่าวด้านการทหาร จำนวน 6 คน จากหนังสือพิมพ์ที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ไทยรัฐ มติชน ข่าวสด ไทยโพสต์ กรุงเทพธุรกิจ และบางกอกโพสต์

เกณฑ์ในการคัดเลือกผู้สื่อข่าว พิจารณาจากผู้ที่มีบทบาทสูง ในการนำเสนอข่าวด้านการทหาร ประกอบกับ อายุงาน โดยเลือกทั้งผู้ที่มีอายุงานมากและน้อย เพื่อให้เห็นความแตกต่างของการเข้าถึงแหล่งข่าวระหว่างผู้สื่อข่าวใหม่ และผู้สื่อข่าวอาวุโส ขณะเดียวกันพิจารณาจากต้นสังกัดของผู้สื่อข่าวอื่น ได้แก่ หนังสือพิมพ์ ที่มียอดการจำหน่ายสูง เพื่อให้ได้ความคิดเห็นที่เชื่อถือได้และเกิดความยุติธรรมกับทุกฝ่าย

วิธีการเก็บข้อมูล

1. วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) กับนายทหารทั้ง 15 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการซักถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลละเอียดถูกต้องมากที่สุด โดยครอบคลุมตามประเด็นที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์

ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนั้น ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ แบบไม่มีโครงสร้างแน่นอน (Unstructured Interview) ซึ่งวิธีการนี้ ไม่ได้มีการกำหนดคำตอบไว้แน่นอนตายตัวจึงสามารถเปลี่ยนแปลงหรือยืดหยุ่นคำถาม และลำดับคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้าตามสถานการณ์ และหากคำตอบที่ยังไม่มีความชัดเจนพอ ผู้วิจัยสามารถตั้งคำถามต่อไปได้ จนกว่าจะได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. การเก็บรวบรวมเอกสารด้านนโยบาย ระเบียบ และหนังสือคำสั่งต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ของกองบัญชาการทหารสูงสุด ตลอดจน พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 และสำเนาหนังสือราชการ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของบก.ทหารสูงสุด เพื่อนำมาพิจารณาประกอบ เปรียบเทียบ ให้ได้ข้อมูลจากหลายแหล่ง เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล

ในขั้นแรกผู้วิจัย ได้ดำเนินการขออนุญาต พล.อ. มงคล อัมพรพิสิฏฐ์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เพื่อขอดำเนินการวิจัยในหัวข้อดังกล่าว จากนั้นได้ขอความอนุเคราะห์เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกองบัญชาการทหารสูงสุด จากกรมกิจการพลเรือนทหาร และกรมข่าวทหาร ตลอดจนสำนักงานคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการ รวมทั้งได้ขอโครงสร้างการบริหารองค์การของกองบัญชาการทหารสูงสุด เพื่อคัดเลือกบุคคลที่จะเป็นแหล่งข้อมูล ซึ่งการคัดเลือกนั้นทำโดยการเลือกเฉพาะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับงานทางด้านข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร คือ คณะกรรมการข้อมูลข่าวสาร กองบัญชาการทหารสูงสุด 15 นาย จากทั้งหมด 18 นาย

จากนั้น ได้ดำเนินการติดต่อขอสัมภาษณ์ ผู้ปฏิบัติงานทางด้านข้อมูล ข่าวสาร คือ กองสารนิเทศ กรมกิจการพลเรือนทหาร ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดทำข้อมูลข่าวสารให้กับผู้บังคับบัญชา

ตลอดจนการประสานงานกับบุคคลภายนอกที่มาติดต่อขอข้อมูลข่าวสาร และประสานงานให้ข้อมูลข่าวสารของกองบัญชาการสูงสุดต่อ สื่อมวลชน

ต่อมา ได้ส่งแนวคำถาม ไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าว เพื่อเป็นแนวให้ผู้ถูกสัมภาษณ์เตรียมข้อมูล โดยที่บางหัวข้อยังมีรายละเอียดที่ผู้สัมภาษณ์จะถามลึกลงไปอีก แต่ไม่ได้แจ้งรายละเอียดทั้งหมด ในแนวคำถามที่จัดส่งไป โดยเฉพาะคำถามที่วัดทัศนคติในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร เพื่อนำมาตอบวัตถุประสงค์การวิจัยในเรื่องวัฒนธรรมองค์การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารนั้น เป็นเรื่องที่จะต้องเจาะลึกและจะใช้วิธีการที่เรียกว่า Probe ซึ่งจะต้องมีการตะล่อม ชักถามเพื่อล้วงเอาส่วนลึกของวิถีคิดออกมา และค้นหาความจริงให้ได้ มากที่สุด

ส่วนการสัมภาษณ์ ผู้สื่อข่าว สายทหาร ได้ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เพื่อนำมาวิเคราะห์ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 รวมทั้งนำข้อมูลที่ได้มาเปรียบเทียบกับ กับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์นายทหาร ในด้านกระบวนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และวัฒนธรรมการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ตามลำดับ เพื่อให้ได้ข้อมูล จากหลายมุมมอง อันเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง โดยการจดบันทึก และบันทึกเทป เพื่อป้องกันการพลาดประเด็นที่ต้องการ โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ตั้งแต่ เดือนมกราคม – มีนาคม 2543

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือในการวิจัย ด้วยกรอบคำถาม 2 ชุด ได้แก่

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ ชุดแรก มี 2 ส่วน คือ ส่วนของกระบวนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และ ส่วนของวัฒนธรรมองค์การ ด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเตรียมไว้สัมภาษณ์นายทหารระดับเจ้ากรม ผู้อำนวยการกอง และเจ้าหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสาร ของกองบัญชาการทหารสูงสุด

แนวคำถามในการสัมภาษณ์ชุดที่ 2 ประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนของความคิดเห็นของผู้สื่อข่าว ที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของกองบัญชาการทหารสูงสุด และแนวคำถามใน

ส่วนของความคิดเห็น ในด้านการเข้าถึงแหล่งข่าว และการนำเสนอข่าว เกี่ยวกับกองบัญชาการทหารสูงสุด

สำหรับประเด็นคำถามครอบคลุมเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับ กระบวนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร และระบบการจัดการข้อมูลข่าวสาร ของ บก. ทหารสูงสุด ภายหลังจากการประกาศใช้ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540
2. ข้อมูลเกี่ยวกับ ผลของ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่มีต่อการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ของ บก.ทหารสูงสุด
3. ข้อมูลเกี่ยวกับระบบการบังคับบัญชา และการสื่อสารในองค์การ บก.ทหารสูงสุด ในปัจจุบัน
4. ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมองค์การทหาร ในด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารก่อน – หลัง พ.ร.บ. โดยเก็บจากกลุ่มนายทหารและจากบุคคลภายนอกคือผู้สื่อข่าว
5. ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวในการเข้าถึงแหล่งข่าวและการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกองบัญชาการทหารสูงสุด

การทดสอบเครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประเด็นแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้นำส่งให้อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ตรวจสอบ รวมทั้งได้นำคำถามไปทดลองสัมภาษณ์กับนายทหารที่รับผิดชอบเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของ บก.ทหารสูงสุด ก่อน แล้วนำมาปรับปรุงแนวคำถามให้เหมาะสม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ก่อนนำไปใช้จริงในการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ดำเนินการโดยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ เพื่อดึงประเด็นความเห็นที่เกี่ยวข้องกันให้อยู่ในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อศึกษาสิ่งที่ค้นพบ โดยการจัดหมวดหมู่ ให้ชัดเจน ตามวัตถุประสงค์ ที่ตั้งไว้ กล่าวคือ จะแบ่งข้อมูลออกเป็น 4 ชุด ประกอบด้วย

1. ข้อมูลที่ วิเคราะห์กระบวนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ของ บก.ทหารสูงสุด ภาย หลัง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 มีผลบังคับใช้

2. ข้อมูลที่วิเคราะห์ด้านวัฒนธรรมการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของกองบัญชาการทหารสูงสุด หลัง พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการมีผลบังคับใช้
3. ข้อมูลที่ ผู้สื่อข่าวแสดงความความคิดเห็นต่อกระบวนการเปิดเผยและวัฒนธรรมการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของบก.ทหารสูงสุด โดยข้อมูลในส่วนนี้ จะช่วยตรวจสอบซ้ำ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารของกองบัญชาการทหารสูงสุด
4. ข้อมูล ในส่วนของความคิดเห็นของผู้สื่อข่าวที่มีต่อการเข้าถึงแหล่งข่าว และการนำเสนอข่าวเกี่ยวกับกองบัญชาการทหารสูงสุด

การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษา ในลักษณะการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) โดยแบ่งการนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 กระบวนการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของกองบัญชาการทหารสูงสุด หลังจาก พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ.2540 มีผลบังคับใช้

ตอนที่ 2 ผลของ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การในด้านการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของ กองบัญชาการทหารสูงสุด

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของผู้สื่อข่าว น.ส.พ. รายวันต่อการเข้าถึงแหล่งข่าว และการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับกองบัญชาการทหารสูงสุด หลังมีการประกาศใช้ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย